

УДК 378:[37.091.12.011.3–051:6

І. В. Гевко,
кандидат педагогічних наук, доцент
(Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володири Гнатюка)

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анотація

Розглянуто підходи до підвищення якісних характеристик системи вищої освіти України та результативності освітнього процесу за допомогою інноваційних технологій. Розглянуто можливості підвищення якості професійної підготовки майбутнього вчителя технологій, відповідно до сучасних вимог, спрямованим на реалізацію положень Болонської декларації. Надано оцінку ефективності впровадження освітніх інновацій та інформаційних технологій на підвищення якості системи освіти в цілому.

Ключові слова: інноваційні технології, освіта, вчитель технологій, професіоналізм, компетенції, інформаційні засоби.

Summary

Approaches to improving the qualitative characteristics of the higher education system in Ukraine and the effectiveness of the educational process with the help of innovative technologies are considered. The possibilities of improving the quality of professional training of the future technology teacher are considered, in accordance with modern requirements aimed at implementing the provisions of the Bologna Declaration. The estimation of efficiency of introduction of educational innovations and information technologies on improvement of quality of an education system as a whole is given.

Key words: innovative technologies, education, technology teacher, professionalism, competence, information tools.

Постановка проблеми. Серед пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку вищої освіти в контексті євроінтеграції України визначено проблему постійного підвищення якості освіти, модернізацію її змісту та форм організації навчально-виховного процесу; впровадження освітніх інновацій та інформаційних технологій.

За орієнтир береться теоретична модель “інноваційної людини”, випробувана у світі. Інноваційна людина – особа такого соціально-культурного розвитку, яка здатна творчо працювати, бути конкурентноспроможною в умовах сьогодення. Відповідно навчальний процес має бути трансформований у напрямі індивідуалізації освітньої взаємодії, навчання, формування творчого мислення і збільшення самостійної роботи студентів.

В Україні інноваційна діяльність передбачена проектом Концепції державної Інноваційної політики (1997) та проектом Положення “Про порядок здійснення інноваційної діяльності у системі освіти” (1999).

Рішення проблеми якості професійної підготовки майбутнього вчителя технологій, відповідно до сучасних вимог, спрямованим на реалізацію положень Болонської декларації, потребує впровадження і використання в навчально-виховному процесі ВНЗ кредитно-модульної технології навчання, як нової моделі організації навчального процесу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Методологічні основи профорієнтації (поняття, зміст, принципи, форми і методи) розглянуті в працях Є. М. Павлютенкова, С. М. Чістяковой, Є. А. Климова.

Підготовка вчителя трудового навчання розглядається в роботах В. Д. Симоненко, Д. О. Тхоржевского, Ю. Л. Хотунцева і ін.

Сучасні вчені (М. Кларін, В. Монахов, Г. Селевко, В. Беспалько, А. Нісімчук і ін.) зробили величезний внесок в розробку проблеми інноваційних педагогічних технологій. Методичні аспекти дослідження кредитно-модульної системи організації навчального процесу розкрито в працях І. Мороз, П. Сікорського, С. Гончарова, В. Гурін, О. Спіріна, О. Безносюка і ін.

Впровадження даної технології в умовах інноваційного розвитку суспільства сприяє демократизації навчального процесу, організації раціонального і ефективного засвоєння певних знань, стимулювання суб'єктів навчання до систематичної навчальної праці, посилення мотиваційного компонента, формування самооцінюючих дій і перетворення контролю на дієвий механізм управлінського процесу [6, с. 116].

Мета статті – розкрити значення використання інноваційних технологій в освітньому процесі, майбутніх вчителів технологій в умовах інтеграції вищої освіти України в європейський простір.

Виклад основного матеріалу Основні вимоги до підготовки вчителів знайшли відображення в законах України про розвиток освіти. Так, у Державній національній програмі “Освіта” (Україна ХХІ століття) зазначається, що “вища освіта спрямована на забезпечення фундаментальної підготовки фахівців, на формування інтелектуального потенціалу нації та всебічний розвиток особистості як найвищої цінності суспільства. Вона має стати могутнім чинником розвитку духовної культури українського народу” [2, 3].

У Національній доктрині розвитку освіти в Україні в ХХІ столітті акцентується увага на визначенні пріоритетних напрямів розвитку освіти гуманістичного характеру в нових умовах державотворення. Таким чином, державні документи України про освіту й виховання спрямовують вищі педагогічні навчальні заклади на перегляд змісту, форм, методів професійної підготовки спеціалістів.

Розв'язання цих складних завдань повною мірою залежить від учителя, якості його підготовки, тому однією з актуальних проблем вищої школи є розроблення сучасної концепції формування майбутніх учителів. Насамперед потребує вдосконалення їх професійно-педагогічна підготовка, зокрема, її конкретизація і наближення до майбутньої професійної діяльності. У зв'язку з цим з особливою гостротою постає проблема оволодіння майбутніми вчителями сучасною педагогічною технологією – системою знань, умінь і навичок, потрібних для успішної організації навчання у школі.

Зарубіжні науковці надають великого значення проблемі інновації. При ЮНЕСКО діє спеціальний центр педагогічних інновацій для розвитку освіти.

Міжнародне бюро з питань освіти при ЮНЕСКО видає багатотиражний фаховий журнал “Інформація та інновація в освіті”.

Даний термін увійшов до вжитку в 40-і роки ХХ ст., спочатку його використовували німецькі та австрійські науковці при аналізі соціально-економічних і технологічних процесів. Згодом поняття “інновація” стало

вживатися і в педагогічних дослідженнях, що означало все нове в системі освіти. Подано базові поняття, що відображають інноваційні процеси.

Інновація (італ. *innovazione*) – новина. В науково–методичній літературі визначена певна термінологія нововведення – нові форми організації праці та управління, нові види технологій, які охоплюють не тільки окремі установки та організації, а й різні сфери. Поняття “інновація” означає нововведення, новизну, зміни, інновація як засіб і процес передбачає введення чогось нового.

Стосовно педагогічного процесу інновація означає введення нового у цілі, зміст, методи і форми навчання і виховання, організацію спільної діяльності викладача і студентів.

Інновація є суттєвим діяльним елементом розвитку освіти взагалі, реалізації конкретних завдань у навчально-виховному процесі. Інновації відображаються в тенденціях накопичення і відозміни ініціатив і нововведень в освітньому просторі; спричинюють певні зміни у сфері освіти.

Інновація освіти – цілеспрямований процес часткових змін, що ведуть до модифікації мети, змісту, методів, форм навчання й виховання, адаптації процесу навчання до нових вимог [1, с. 248].

Інноваційний заклад освіти – вищий навчальний заклад, в якому педагогічний та студентський колектив експериментують, апробують чи впроваджують нові педагогічні ідеї, теорії технології.

Інноваційний потенціал педагога – сукупність соціокультурних і творчих характеристик особистості педагога, яка виявляє готовність вдосконалювати педагогічну діяльність, наявність внутрішніх засобів та методів, здатних забезпечити цю готовність [1, с. 314]

Інноваційне середовище – це певні морально-психологічні обставини, що підкріплені комплексом заходів організаційного, методичного, психологічного характеру, які забезпечують введення інновацій в освітній процес, вищого навчального закладу.

Кредитно-модульна система організації навчального процесу (КМСОНП) у відповідності з рекомендаціями Європейського простору вищої освіти:

- сприяє підвищенню якості і забезпечує дійсне наближення змісту підготовки фахівців до європейського рівня;
- в повній мірі відповідає базовим положенням ECTS;
- враховує всі існуючі вимоги вітчизняної системи освіти;
- легко пристосовується до існуючих відпрацьованих методів планування навчального процесу у ВНЗ України [5, с. 87].

Інтенсифікація навчання в умовах кредитно-модульної технології сприяє досягненню мети навчання майбутнього вчителя технологій з мінімальною затратою сил суб'єктів навчання, використовуючи в педагогічній діяльності традиційні і нетрадиційні методи навчання.

Метод навчання – складне, багато якісне утворення, в якому знаходять відображення об'єктивні закономірності, цілі, зміст, принципи та форми навчання [4, с. 241].

Методи навчання – це засоби взаємопов'язаної діяльності викладача і студентів, які спрямовані на оволодіння студентом знаннями, вміннями і навичками, на його виховання і розвиток в процесі навчання. Різноманітність методів породжує у майбутніх вчителів технологій зацікавленість до

навчально-пізнавальної діяльності, що є важливим для формування їх професійної компетентності.

Обґрунтованість теорії і практики методу навчання у вищій школі за умов КМСОНП характеризується наявністю в ньому:

- запланованих педагогом цілей навчальної діяльності;
- шляхів, які обирає педагог для досягнення цих цілей;
- способів співпраці зі студентами;
- змісту навчання в сукупності з конкретним навчальним матеріалом;
- джерел інформації;
- активності учасників навчального процесу; майстерністю викладача;

До інноваційних методів навчання відносяться методи активного навчання, які в умовах КМСОНП передбачають підвищення рівня професійної компетентності майбутнього вчителя технологій.

Використання того чи іншого методу має визначитися педагогічною і психологічною доцільністю; співвідношенням на організацію діяльності викладача і студентів; відповідністю методів можливостям студентів, індивідуальних можливостей викладача; співвідношенням методів з характером змісту матеріалу, який вивчається; взаємозв'язком і взаємодією методів між собою; ефективністю досягнення якісних результатів навчання і творчого використання знань, умінь і навичок [7, с.97].

До інноваційних методів навчання відносяться методи активного навчання, які передбачають підвищення рівня професійної компетентності майбутнього вчителя технологій. Методи активного навчання сприяють формуванню знань, професійних умінь і навичок майбутніх фахівців, шляхом залучення їх до інтенсивної пізнавальної діяльності; активізації мислення учасників навчально-виховного процесу; прояву активної позиції учнів; самостійного прийняття рішень в умовах підвищеної мотивації; взаємозв'язку викладача і студента та ін. [9, с.261].

Виходячи з цього, в процесі підготовки технологій необхідно використовувати такі методи і прийоми:

- проведення інтерактивних лекцій, а саме використання методу “питання-відповідь” під час роботи зі студентами протягом лекції; проведення коротких презентацій, підготовлених студентами, які розкривали б одне з питань, поставлених в даній темі; тестування;

- впровадження в ході практичних занять таких форм роботи як “круглий стіл”, “майстерня”, де студенти в ході обговорення вирішують важливі проблеми спеціальності на основі власних самостійних напрацювань; проведення диспутів, дискусій, аналізу педагогічних ситуацій;

- перетворення самостійної роботи студента, виконання індивідуального науково-дослідного завдання, як обов'язкової складової вивчення конкретної навчальної дисципліни;

- використання на заняттях презентацій, публікацій, web-сайтів, підготовлених студентами;

- використання в навчально-виховному процесі вищої школи рольових і ділових ігор, кейс-методів, “мозковий атаки”, які сприяють розвитку активності, творчості, креативності педагога;

- проведення майстер-класів, тренінгових занять, які сприяють формуванню професійної компетентності майбутнього вчителя технологій;

- широке використання мультимедійних засобів в процесі читання лекцій і проведення практичних занять, електронних і різних видів опорних конспектів лекцій, надання студентам навчальної інформації на електронних носіях, Інтернет-пошук тощо;

- використання елементів імітації, рефлексії, релаксації в ході окремих практичних занять;

- використання нових підходів до контролю і оцінювання досягнень студентів, які забезпечують об'єктивність і надійність.

Використовуючи можливості інноваційних методів навчання, в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя технологій відбувається: активізація пізнавальної діяльності студентів; мотивування і стимулювання майбутніх фахівців педагогічної сфери до навчальної діяльності; моделювання професійних умінь майбутнього фахівця; задоволення професійних освітніх інтересів і потреб; розвиток творчості, критичного мислення; вміння проявити свої особистісні та професійно важливі якості; забезпечення здатності до навчання впродовж життя; формування професійної мобільності, креативності, компетентності та конкурентоспроможності майбутніх вчителів початкових технологій на ринку праці [8, 180].

У сучасній вищій школі існує чимало прийомів, способів і методів, стимулювання творчої активності студентів. Серед них, безсумнівно, гідне місце займає такий вид, як складання кросвордів. Кросворд – зручна форма активізації мислення студентів. У процесі підготовки кросворду студенту необхідно ретельно опрацювати теоретичний і практичний матеріал, звертатися не тільки до лекцій і підручників, а й до додаткової та довідкової літератури. В ході такого опрацювання та відбору матеріалу студент, без сумніву, більш глибоко засвоює вже отриманий матеріал і набуває додаткову інформацію, яка поступово накопичується, формуючи більш високий рівень знань. У той же час нестандартна форма завдання стимулює нестандартний підхід до виконання даного завдання, отже, активізується не тільки пізнавальна діяльність, але і творче начало майбутніх фахівців. Досвід використання такої форми роботи показує, що в основному студенти неформально підходять до виконання даного завдання. Можна виділити наступні переваги використання кросвордів:

- повторення вивченого матеріалу з виходом на більш глибокий рівень опрацювання;

- освоєння студентами базових понять дисципліни;

- розширення активного словникового запасу;

- творча і дослідницька робота; набуття практичних навичок;

- творче ставлення до завдання, що сприяє розвитку креативного мислення студентів, виробленні ними нестандартного рішення;

- підвищення інтересу до дисципліни і небайдужість до результатів своєї роботи.

Таким чином, використання такої форми роботи, як складання тематичних кросвордів, дозволяє домогтися більш якісного засвоєння матеріалу дисципліни при підвищенні зацікавленості студентів в результатах роботи і розвитку їх творчого потенціалу.

Технологічний підхід в освіті є запорукою успіху адаптації вищої освіти України до вимог Болонського процесу. Використання педагогічних технологій,

інноваційних методів навчання в освітньому процесі вищої школи надасть можливість значно підвищити якість професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів, забезпечить його конкурентоспроможність на світовому ринку праці, активну участь в європейському просторі вищої освіти.

Необхідність впровадження інноваційних методів в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів, викликана потребою часу, спонукає до подальших наукових розробок проблеми формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів.

Висновки. Наявність такого середовища у педагогічному колективі знижує коефіцієнт “опору” викладачів нововведенням, допомагає подолати стереотипи професійної діяльності. Інноваційне середовище знаходить реальне відображення у ставленні викладачів до педагогічних інновацій.

Інноваційний потенціал викладача характеризують: творчою здатністю генерувати нові уявлення та ідеї, що зумовлено професійною установкою на досягнення пріоритетних завдань; вміннями проектувати і моделювати свої ідеї на практиці: викладачу-новатору притаманний високий культурно-естетичний рівень, освіченість, інтелектуальна глибина і різнобічність інтересів; сприйняття нових ідеї, концепцій, течій, що ґрунтується на толерантності, гнучкості і широті мислення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волков П. Педагогіка: Посібник / П. Волков. – К. : Вид. Центр “Академія”, 2001. – 403 с.
2. Гончаров С. М. Кредитно-модульна система організації навчального процесу : методичні аспекти : монографія / С. М. Гончаров, В. А. Гурін – Рівне : НУВГП, 2008. – 626 с.
3. Державна національна програма “Освіта” (“Україна ХХІ століття”). – К. : Райдуга, 1994. – 61 с.
4. Дубасенюк О. А. Основи теорії і практики професійної виховної діяльності педагога. / О. А. Дубасенюк. – Житомир, 1994. – 187 с.
5. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали травень – грудень 2004 р.). – Ч. 2 / Упорядники: Степко М. Ф., Болюбаш Я. Я., Шинкарук В. Д., Грубінко В. В., Бабин І. І. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2004. – 202 с.
6. Прокопенко І. Ф. Педагогічні технології: навч. посібник / І. Ф. Прокопенко, В. І. Євдокимов. – Харків : Колегіум, 2005. – 224 с.
7. Тарадюк Н. В. Інноваційні технології: креативно-виховний аспект: монографія / Н. В. Тарадюк, О. П. Панасюк. – Луцьк : Твердиня, 2009. – 164 с.
8. Чен Н. В. Дидактичні умови організації інноваційного навчання у вищих педагогічних навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / Н. В. Чен; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Х., 2010. – 215 с.
9. Янкович О. І. Освітні технології вищої школи України: проблеми та перспективи: монографія / О. І. Янкович ; за ред. В. М. Чайки ; Тернопіль: нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка, Ін-т педагогіки і психології. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2010. – 208 с.

Стаття надійшла до друку 01.09.2017